

БАНКОТЕН
МАТРИЦА
13134

Ц Е Н Е Т

ОД

Аце Поповића Зуба.

1867.

У штампарији Игњата Фукса.

У НОВОМ САДУ.

RT 28

P19Cp T 402.1

P 289

Р19 Срп. Г. 102. 1

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ

13134

ЦЕНЕТ

ОД

Аце Поповића Зуба.

1867.

У штампарији Игњата Фукса.
У НОВОМ САДУ.

18137

18137

Mit Vorbehalt des Nachdrucks- und
Uebersetzungsrechtes.

ЦЕНЕТ.

ПЕВАЊЕ ПРВО,

Садржај : Ход. Дом истине и састанак с путовођом. Дом јуначке славе. Путовођа ми се каже да је он Хафис, и обећава ми, да ће ме кроз Ценет водити. Рајска река. Улазак у Ценет. Извор вечнога блаженства. Хурије и блажени. Опис Ценета. Приповедка Хафисова. Сади и Мејрима. Благовање блажених. Алме. Абд-ел-Ахеб и Мекрами. Родословље Хурија. Приповедка о постању Ценета.

Летњи један лепи данак,
Измами ме на просторе,
Гдено оку недогледне равни:
Трава, цвеће и плод добар кити.

Око дуго пасло се дивотом,
У милина' топило се срце,
Разнежена сва играла чувства —
Ил' су ноге туда ишле саме,

Ил' их ветар проносио лѣки,
Ил' мирисно дух опило цвеће,
Ил' јав неба засенуо очи,
То ја незнам; јер нежношћу санка
У мишлења сав занешен стране,
Чувство једно другоме одказа
Сваку помоћ — а сва сајуз к мени.
Таком снагом драг нас изглед плени
Нит' ја видох кад небо потамни,
Нит' чух вихра ближећег' се хуку,
Нит' осетих кад на мене дође,
Тек оједном у њему се нађох. —
К'о што перце са земље се диже,
Ил' прашина под облаке виси,
Он ме узе и носити пође.
Све надземне прелетесмо стране,
И дивотну пучину небеса',
Док оједном обузе ме светлост:
Мозак, очи, скрози продирућа!
Па малаксав', к'о громом коснути,
Који живи, ал' живот нећути,
Учини ми с', да летењу крај је.

Одмором би с' наслађав'о дуже,
Да ми одјек пробијајућ' мозак,
Који с леве чујаше се стране,

С хуком грома у даљину падшег':
Мукложалним, слабим, малаксалим,
Громким, бесним и осветољубним,
Мужким, женским, псећим, птич'јим, зверским,
И још ино-помешаним гласом,
К'о да земље продире с' утроба,
Или огњи вечноклокоћући
Огњепална отворише ждрла:
Сан неодгна и ужасом обли! —
Кад разбудих с' текем зачух јасно:
Јаок, вику, клетве, уздисање,
Речи, грехе кратке проклињуће,
Тужан вапај, ужасно стењање,
Цику, вриску и поздно кајање!
Обазрех се, да увидим шта је.
Али магла у облак се згустша,
И црвени поливена крвном,
Као ноћни кад пожар се јави,
И осија натуштено небо:
Искре лете и варнице сипљу;
Видом страше гледаоца даљна,
А оближњим умнајају јаде.
И олуја прштећега огња,
Удружена с тужећих лелеком,
У безкрајни разастире с' простор —
Него овде и још грђа чуда:
Смрад паклени, с паром уља врелог',

И задајна изпарења друга,
Заражују мирисања чувство,
Те се ближит' сва ме воља прође. —
Нег' опазим у истом облаку,
И две слике не подоб'ја земног',
Где се вију смешећи се злобно;
К'о да јаок ушима им прија,
Смрад ноздрве, лелек срца блажи? —
Два анђела, — него нечастива —
Осетих се оне место шта је:
Стан, грешничка где се купе јата,
Којих дел'ма ту је вечна плата! —

Безвољниме поражен ужасом,
И печали и с'бољезновањем,
Скор на другу окренух се страну;
И у страху учини ми с' тако,
Да просторе несхватиме уму,
Са брзином светлости пролетех.
Но кад ока домашају јасно,
Каменита указа се гора:
Сва до полу обрастела трњем;
А што даље, стрмените стене:
Кланци грозни, гудуре, литице,
А на врху дом голем саграђен!
(Немож знати од какве је грађе)

И прозори свуд по њему многи,
Нит' се сјају заслепљавајући,
Нит' их опет обавија тама,
Нег' к'о ноћца кад од дана с' дели
И прозорје указује рујно:
Таки изглед тог' је дома цела. —
Ја застадох, ал' ме жеља крену,
Да изближе посмотрит' га могу,
Ол' на гору узпужат' се смело,
Па баш и дом прогледати малко.
Но тек сада обузе ме страва,
Коју бистро пре незгледа око. —
Сва је гора људством опасана!
Грдна војска од свијех племена,
Сви пет људских ту виде с' родова:
Сваког' чина, сваког' достојанства;
Од простака, до силнога владца.
Оружани, оружијем разним:
Сјају пушке, копља и мачеви,
Сабље, стреле, топузине тежке,
И топови, коноп, ланци, огњи —
Неки књиге носише дебеле:
Буде списе и свете Коране,
Зенд-Авесте и још неке друге,
Обучени у одело чудно.
Док и ближе прикучим се њима,
Те их боље разазнати могох:

Бонзе, браме, дервиши, факири,
Манторозци од свакога рода,
Далеј-Ламе од свакоје вере!
Над њима се облачина вије.
Кроз њу кадкад прошибују муње,
А око њих лешине прострте:
Живе, мртве, тежко издишуће.
Мили Боже! Какво опет чудо?
На што ова разнолика војска?
Да л' дом брани саграђен на стени?
Та стена је и тако врлетна;
Да л' се диже на душмана свога?
Зашто с' онда и међ собом гњави?
Шта је, зашто, одкуд, на кога је,
Иштумачит' ја немогах себи.
Још унапред усудих се поћи,
И видом се послужити боље.
Ужас прође, а негодовање,
Гад и мрзост обузе ме тајна,
Кад кроз очи загледах им душу,
И из речи худе схватих мисли,
Нит' се чуђах што су лица бледа:
Помња, вечним испуња их страхом;
Нема вере један у другоме;
Завист, злоба, живаљ им је душе;
Лицемерство, вера им је срцу;
Блуд и глупост, утеха највећа;

Корист земска, вечно им блаженство!

А направа' хитроплетне речи:

Град и сила и обрана њина.

Са којима вид глупости вежу,

Те да мраком летет' јој се мили.

Но очи ми с' опет одтргоше,

Да погледим дом и стену кршну.

Но зловоља спападе ме нова!

(Стидне очи одвратити хтедох) —

На улазку огромнога дома,

Седи госпа средовечног' доба,

Строго-блага ал' опет пријатна:

Изглед јој је величаство само.

Лице тихо, а чело без бразда;

А јасније бистро јој је око,

Нег' и зраци дижућег' се сунца!

Па се чини, да је себи сама,

Све што хоће, жели и захтева;

Јер нетруди с' ловити погледом,

Нитког' који к њој неступи вољно.

Но одећа таква јој је била,

Као наших негда праотаца,

Док терете непознаше греха —

(То безстидним', лажним стидом бива).

Ја је гледах бистро, непомично,

Све јаснија долазаше оку.

Докле најзад учини ми с' тако,

Да је негде баш видети морах?
Очи жеље, а жеље ми срце,
Срце разум, узајамним огњем
Разпалише, те намислих тврдо,
Да се морам прикључити њојзи.
Несматрајућ' сву сабрану војску,
Пођох храбро — ал ненадно рука
С громовитим уздржаме гласом:

„Стан'! Куда си наумио лудо?
На ту гору тко узићи жели,
Пре кроз смрти ваља проћи двери!
Зар невидиш јата бранитеља'?
Зар невидиш многе пале жртве?
Зар нечујеш самртне уздахе?
Са те жеље свак' скончање нађе!“
Тим ужаснут погледах незнаног':

„А ти тко си, да ми ићи кратиш?“
Осменував се прозбори ми 'вако:
„Кад си амо за живота дош'о,
(Јер познајем, да с' са другог' света),
Свакако је Вишњег' воља била. —
Дом што видиш врху стене саздан,
Тај Истина зградила је себи.
Око стене број незгледим људи,
Прикривени маглом и облаком,
Оружани свима страшилама,
Лик светиње на себи носећи

(Да им хуђе непрозру с' намере),
Служитељи Лажи су и Таме!
Јао! Томе, тко с' против њих дигне!
Чувши ово од срца узданух,
И заплакан даље с њиме пођох. —

Пролазисмо зграде и домове,
Разних страсти и лажних врлина';
Док по дугом већ уморен ходу,
И вид једног' необична дома,
Љубознање раздражи у мени,
Па застати замолих га смерно. —
Дом је грдан, ал' прозора нигде,
До-но узка тек к пролазку врата,
На улазку четири човека:
Неједнака у разном оделу.
Темељ двору изтруле су главе;
Зидови му од сјајнога туча,
Попрскани човечијом крви.
Око двора наоколо свуда,
Леш по лешу обасути плесни;
Гадна воња трује поднебесну. —
Чини с' шупаљ да сав бити мора;
Јер по крову силне му одушке,
Муклим неким и неразговетним,
Непрестано одјекују гласом.

С поља лептир додирне л' га крилци,
Устоструче с' громов'ма одјени!

Ја незнаног' мог' запитах вођу:

„Чији двор је, тко су они људи?“

Он безвољпо одговор ми даде:

„Двор је ово од Јуначке Славе!

А четири на врати човека,

Ради славе таманише људе.

Мала корист, да им име знадеш.“

Подигосмо с' и оштрим кораком,

На десну се упутисмо страну.

Још у путу запита ме чудни,

За порекло и за име моје. —

Кажем му се, а хватам му очи,

Да увидим какве има мисли.

Незнам зашто, равнодушан хтеде

Показат' се' и варати вешта;

Али срце издаде га брзо.

К'о што данак у пролетњи,

Кад препрече сунца зрака,

Дух из земље налик сени,

Трептећ' диже крилца лака;

У забуни око вара:
Вије с', игра, таласа се:
Травна поља морем ствара,
Варљив живот узме на се:

Тако радост, сунце срцу,
Чувства наша сва потресе:
Ум раздрага, згреје крвцу,
Па по лицу свем' простре се.

Нема моћи, нема силе,
Нит' тог' знања ни вештине,
Да се ћути скрију миле,
Радост срцу кад засине!

Ил' тко мучи, или збори,
Ил' се силом сневесели:
Кроз очи му радост гори,
Крв, ум, душа и он цели. —

„Ја сам Хафис, за тебе сам чуо,
Да стопама верно следиш мојим;
Благодарност од мене т' је ова:

Кроз блаженства провешћу те стране,
Рајску реку пребродићеш самном,
Увешћу те у дом задовољства,
И дивоте Џенета показ'ти,
Кој' по смрти тек отвара с' верном!“
Сладко ј' видет' после странствовања
Свој завичај, пријатеље старе;
Мио дан је после тамновања;
Мила верна у наручју драга;
Сладко ј' делом освету погасит';
Но то тек су све обичне жеље,
Поиск срца, кад и срећа хоће,
Ал' ненадне и непомишљене,
Чак и у сну једва пожељене
Кад радости чувства нам обтеку:
Ум нам стане, скамене се очи,
Крв оладни, сва се чувства збуне,
Срце лупа, а отичу прси,
Глас одбегне, а речи се стеку,
Ка' у клупче да се махом збију,
Те им грло за пролазак тесно!
Таком силом све смртне овлада
Глас ненадни који на њих пада!
Прва радост кад попусти мало.
Дух се стиша и одлану грудма,
Онда срце тек весељем гракну.
Учитељу! Сад увиђам јасно,

Да већ нигда забринут' се несмем.
(То ни досад обичај ми чеби).
Стопе твоје следићу још боље.“
У узај'мном разговору тако,
Приближисмо с' на обалу равну,
Реке, која сав обтиче Ценет.

„Ето видиш, то је рајска река.
Пре нег' верни у блаженство ступи,
Ту се мора окупат' од греха.
По њој нигда негоне се вали,
Нит' темена бродови јој секу;
Мраз оковом нестеже је својим,
Нити дажда бистрину јој мути.
Капља капљу неприметно тера,
Нит' долази, нит' кадгод опада
Где почиње и крај јој је онде.
Доброћудни тек у њој делфини,
Рад прелазка блаженима служе.“ —
Он још нешто прозбори у себи,
Али у то риба се указа,
На жељену да нас носи страну.
Склизка река к'о стакло се сија,
А из ње се љубки разхлад диже,
Да те чисто у санак унија!
„Дај ми руку, него правце гледај,

Обазрев се попузнати можеш.“
Сече делфин стаклећу-се воду,
Близу другог' већ доплисмо краја,
Ал' нешто ми с' очи одкинуше,
Те погледах боље унапредак,
И опазим један чадор бели:
Пуно поља собом притиснуо,
Од двери му отворена крила,
А над њима с' овај надпис чита:

„Але! слава и моја вечна је;
Рај и небо без мене ништа је.
Тко задајом мојим се опоји,
Зла му умру, радост га освоји!“
Ја запитах путовођу мога,
Чији ј' чадор, и шта надпис значи.

„То је чадор вечног' удовољства,
Сладостраст'ја и пожуда' свију,
Што помислиш, то ти с' жељом бива.
Ја у њему обитавам самац,
И Хурије за насладу дане;
А сврх свију моја Зулеика,
И у рају женског' рода дика!“
Излегосмо на обалу здраво,
Те свак' своје предузеде путе:
Ми у Џенет, делфин у дубине.

Зелена се свуд простиру поља,
Мека трава, нит' врло велика,
Многи пути, лавиринт је живи,
Свака стаза ремек мозаика.
Сад тек мирис и цвркути птица',
Цвеће, дубље пуно зрелог' плода,
И пријатан разних задај јела':
Сладко, шербет, ракија медљана,
Нег' и вина добро'кусног' воња;
Тутун, кава и амами топли,
Чесме у вис воду бацајуће,
У жубори малих водопада',
И блудећа од Хурија' стада,
Изшарана са гдекојим верним,
К'о оваца свилоруна крда,
С предпутником виторогим овном:
Јуришаше очи, уши, мисли,
И ноздрва' осећање танко!

„Учитељу! већ је ово Ценет,
(По чувењу ја би тако рек'о,)
Ал' ил' ми смо врло опозднили,
Или шта је, да невидим сунца,
А ни ноћног' светлила каквога?“

„Како сада, тако ту је вазда;
Нит' светлило сме икада које,
Узнемирит' уживања верних.“

К'о у летње када дане,
Сунце јарко већ западне,
Ал' још ни ноћ ненастане,
Па и без сунца још дан траје:
Све је тихо, ладовина
На забаве и весеља
Смртне мами, које жега
Преко дана непокретне,
На својему стану држа.
Најмилије срцу своме.
Кад од рада, ил' од јада'
Уморено и скучено,
Себе вара, лажно тражећ'
У метежу да почине:
Јад од дана да га мине. —
Тако време у рају је,
Без облака и ветарца лака;
Вечна песма где се чује,
И забава и весеља свака,
У безбрижном вазда стању,
И у здрављу и младости
И у вечном уживању.

~~~~~

Где се многе стичу стазе,
Дубља плодна, љубко цвеће,
Где с' гајеви драги газе,

По к'им рајска птица леће:
Стоји простор у средини.
Од смирске гримиз боје,
Патос овом' месту чини.
А сред њега подиже се,
У прилици готске куле,
Чесма белог' од мрамора;
Полумесец над њоме се
Из камена драгог' блиста;
Те Џенету место сунца,
Без топлине светлост даје.
Зид који је опасује,
И то све је мрамор бели;
Свуд изтесан по њему је
Пророк, с' својих светих дели.
Многим лулам' урешена,
Чесма воду сребропену,
У језеро бистро точи.
Нека капље у вис гони,
Нека правце низу пада,
Па све тихи у ромони,
Једна с другом песму склада. —
Лаким рувом одевени многи,
Унаоко' око чесме стоје;
Неједнаког' доба и изгледа:
Стари, млади, средовечни, деца,
Црне боје, и смеђе и беле;

Но тек мужки, ал' женскиња нема.
Ал' нестоје, тек да с' чесми диве;
Јер чим једни из ње напију се,
Други брзо за њима приступе,
И к'о на ред да сви изчекују:
Тко пре дође, пије, па одлази.
Ал' тек боље што проотрих ове,
Спазим оне који воде пише,
Да им рува оједном нестаде —
Сви једнако добише обличје:
Узрастоше деца младићима,
Те их мрки огарише брци;
Старији се махом подмладише. —
„Учитељу! Каква ј' ово чесма,
Да л' рад жеђи око ње се купе?
Али опет — јер што овде видим,
То немогу сам вероват' себи.“
„То је извор Вечнога Блаженства!
Који Ценет по смрти заслужи,
Реку пређе и већ амо дође,
Онај иије још подпуно блажен,
Док се ове воде ненапије.
С њом наиђе нањ заборав вечни,
(Разма врлих и јуначких дела,
И гдекоје шаљиве истине,
И забавне безазлене игре,)
Свега оног' што на земљи беа:

Гњев и мрзост и освете жеља,
Злоба, завист и непостојанство,
И лакомство и незадовољство,
Гордост, нада, вера, љубав, глупост,
Стид лажљиви. страх и лицемерство,
Све таштине и пакости земске,
Ситост, одкуд рађа се гадење,
А из њега немир и зловоље,
И зла свака која смртне муче —
Све с те воде, у заборав оде!
А место њих наступе му добра;
Вечна младост и невиност света,
Здравље, крепост, мир и љубав к свима.
Једина му тек остане жеља:
Да што види да је у Џенету,
Вечно оно уживати жели;
И век тако уживајућ' жели:
Ништа друго, него да ужива.“
„Али зашто нестане им рува,
И Хурије зар све тако ходе?
Зар ти ниси ове воде пио,
Кад одећа још на теби стоји;
И младост ти нецвета на лицу?
Па зар мужки тек долазе амо,
Јер ја буле невидех ни једне?“
А он на то: „Зар читао ниси?
У Корану како пророк пише:

„Жена прах је, кој’ тек паром дише.“
Шта ће була, где Хурије стоје?
Писка змије поред гласа славља.
Џенет био б’ од Џенема грђи,
Да све буле пристасају амо.
Сто Хурија није л’ једном доста,
(Број толики сваком Пророк даде,) —
А уз-а то још је обштост така,
Да ј’ свачија и Хурија свака. —
У Џенету нитко рува нема.
Што ће руво, кад ту зиме нема,
Што ће руво, кад ту стида нема,
Што ће руво, злих очију нема.
Ја и Сади, моја Зулеика,
И његова Мејрима имамо,
(Коју Сади за награду доби,
Сладковечне да проводе часе,
Јер на земљи несретни су били:
Њега одзна љубазница худа,
А љубазник изневери Мејру —
Зулеика зато Џенет доста,
Што ми верна до век века оста,) —
Право с рувом ол’ без њега ходит’.
Јер нам Пророк на вољи остави,
Са те чесме пити ил’ непити,
Ја се вином наслађивах вазда
Оног’ света, па и сред Џенета.

Сади пије медљану ракију,
А њих обе жеђ шербетом гасе.
Који веран сам себи остаје,
Том' награда негине никада.
Што нам младост нецвати на лицу,
До нас стоји; ал' зато смо драги
Ми и оба, Али и Пророку:
Поштовани од свију блажених!
Снагу вечну, а и здравље вечно,
К'о сви верни нас оба имамо.
Па што други водом прибављају,
То ја и он вином и ракијом.“

Упутимо с' опет у напредак,
Ал' лепота све другу лепоту,
Мирис, 'мирис, драга песма, песму,
Гај, гајеве, зелен-трава, траву,
Цветак, цвеће, плодна дубља, лубље,
Врт, за вртом, са језери бистри,
Чесма, чесму, потоци, потоке,
Ваздух чисти с тутуна аромом,
У наточ се свуда замењује.
Пландујуће безбрижне Хурије,
Гласом ухо, а дивотом очи,
Осећање с пријатни' мириси,
Чувство руку и пожуде срца,

Наслађујућ' са грлењем верних,
Рујна уста са пољубци врели,
Ублажујућ' осећањем равним:
Ил' се пазе под листнатом липом
Или танком круноглавом палмом,
Ил' под јелом, ил' високим кедром,
Ил' мирисно одкидају цвеће,
Или беру смокве и неранце,
Ил' бадеме, или урме сладке,
Ил' из оне јабуке гранатне
Ваде срце, да га са шећером,
За понуде поднашају драгим' —
Танко ј' перо и моћ ума цела,
Да ти верно сва представи дела,
Шта Хурија за свог' драгог' ради,
Да га бољим угађањем слади.
Јер што чине и гдегод се виде,
Свако дело тек на то им иде,
Да са већом обаспу га слашћу,
И са својом и с Џенета влашћу!

Кад то видех нехотице
Малаксаше ноге моје:
Тело трне, гасне лице,
Забуњене очи стоје.

Сладка чезња диже груди,
Мисли уздах срцу маме,
Тајни немир жеље буди,
Самознање оставља ме.

Зној ми ладан чело кваси,
А плам мртви скроз пролази —
И док вољне те немоћи,
С плахости ме својом муче,
Снебивам се, желим поћи,
Ал' ме срце назад вуче:
Нога клеца, стрептим цео,
Нит' знам шта би, нит' шта неби хтео.

Милопојке тако птице,
У несвести с' отимају,
На варљиве кад шибице,
Безазлено нападају.

И из беде дочим хлепе,
С вољни крили да полете,
Својом власти грђе лепе,
О шибице пера клете. —

Реч у милој тој забуни,
Једва ми се гласу оте:
„Учитељу, ја немогу даље!“

Ценет секу по средини,
Скромне горе и долине,
Засађене с лоза' винни'
Разне боје и јачине.

Свуд на дуго и широко:
С десна, с лева, с' зада, с преда,
Докле смртно стиже око,
Винограде плодне гледа.

Вечно грозђе зре на њима;
Јер чим једно узбере се,
Друго зрелим' са зрнима,
Место њега укаже се.

Многе плодом обилате,
У њима се воћке виде,
Које нит' пупе, нити цвате,
А за родом род им иде.

По долинае ромонећи,
Поточићи тихо плију;
Мали с малим, док у већи
Оба два се неизлију. —

Али шта је, да л' невидим добро?
Да л' ноздрва издаде ме чувство?
Да ли какво представљање живо
Заводи ме, да се вољно варам?
О! Неварам, неварам се побре!
Чувства моја сва им верно служе. —
Винска гора, вински и потоци,
Очи моје томе су сведоци.
Шуштећ' неки пенећи се плије,
Неки с' мирно с брега долу вије,
Један рујан, к'о зора румена,
Другог' боја мрко је црвена,
Жућкаст један, а беличаст други,
Па сви скупа подобни су дуги.
Та милијој нег' небеска што је!
Јер Бог ону тек са Нојем срочи,
Да се смртни потопа небоје;
Али ова сваком' сладост точи.

Но далеко над све ове
Плодне горе, брег се виси,
Магловите ког врхове,
Оком кадар згледат' ниси.

Темељ му је округао,
Нит' по њему рода има;
Корен гдегде тек усао,
Травка, бодља са трнима.

Учитеља ја запита',
Зашто стоји сред Џенета,
Ова гора кршовита,
И без плода и без цвета.

„Ова гора света негда беше.
Њу је Алах пре свега створио.
На њу с неба анђели донеше
Прву лозу, и ту насадише
Винограде свакојаког' рода.
Али људи за њу знали нису,
Нит' јој који кад окуси плода. —
Кад Бог за зла свет покарат' смисли,
Пусти потоп и разори земљу,

Њу је једну текем сачувао:
Или зато, што не'маде греха,
Или зато, да лоза незгине,
Ил' због другог' каквога узрока,
То ја неznam; тек ово сам чуо:
„Кад је потоп мало узтукнуо,
И високих врх указ'о с' гора',
Нехотице, ил' божијом вољом,
До ње Ноје ђемију дотера.
Кад опази да под водом неби,
И да на њој неко биље ниче,
А на њему огромни плодови,
Разнолике боје и изгледа,
Он за које дотле чуо није,
Нит' видео предпотопног' света,
Премишљ'о је мисли свакојаке;
Најзад све је на једно смислио:
Црни гроздак прво узкинуо,
(А баш тада све је зрело било,)
Окреће га тамо и овамо:
Да л' да пробне, да ли да непробне?
У то зрно окруни се једно,
А он друго сам одтргне прстом,
Језиком му изкушава снагу:
Лизне, тргне, опет га погледи,
(Неможе му да нагоди уста,)
Модричaste неста зрну боје;

Црно дође страх спопаде Ноја,
Љубознање зажеже га с' нова:
Он потеже да још једном лизне,
И добра му прискочила срећа:
Врх језика са соком зрневљим,
Сукоби се, к'о муња са муњом!
Слабо зрно, гризкат' жељни зуби,
Прште зрно, сласт разли с' по усти,
Кликну Ноје, како нигда дотле:
„Ах! да ово пре потопа знадох,
Ђемија ми неби нужна била;
Ал' сад више несилазим са те,
Ма још једном да с' све воде врате“.
Дуго на њој Ноје зачамао;
За ђемију и заборавио. —
Синци сами и снахе му верне,
По броду *се замислили пустом:
(Јер су дотле све рибе и птице,
И остале још неке живади,
Којим зрак се, гора, вода мили,
И у њима тек живити маре,
Из ђемије попуштали били.)
Где им отца за толико нема.
Сим се диже да уварда где је,
И нађе га здрава ликујућа,
Отац каже на што ј' наишао,
И учи га сласт кушати грожђа,

Сим се диви, и мило му било;
Па где стаде онде и остаде.
Хам и Јафет у истом посланству,
На повратак и заборавише.
Жене, деца и сви тако редом,
Неби с' од ње нигда разставили,
Да Хам једном збиљски неспомену,
Да ће зверад што у броду оста,
(Коју дотле пустит' немогоше,
Јер још земља неосуши с' добро,
А по глибу мучно ходит' слону,
К'о и сваком телеснијем створу;
И поднеб'је за лава небеше.)
Поскапати од глади и жеђи.
А с' тим они гњев Вишњег нови,
И праведно на себе навући. —
Подигну се са заветом овим:
Да кад гладне и жедне накрме,
Да ће опет на гору се вратит',
Са судови и са оправама,
Да од сладког' тог' наберу плода,
И да за пут снабдеду се даљи;
Нег' и лозе свакојаког' рода,
Да понесу за пресаду собом,
Што рекоше, тако учинише:
К'о скакавци, кад на плодне њиве
Попадају, нит' одлазе дотле,

Док непотру земљоделцу тужном
Уложено, труд, корист и наду :
Тако Ноје с' породицом својом,
Сву обрсти винородну гору,
Докле брода испуни утробу !
И посече за положај лозе,
Па се путу азураше скупа.
Ал' обичај ондашњи проклети,
Да за свашто приносе се жртве,
И случаја пакостнога злоба,
Да грозд гроздак притиснуо јако,
У судови и у бурадима,
И ваљање с' горе до ђемије,
Учинише од зрневља чорбу.
Хам окуси, па радостно викне:
Сад је слађе, нег' што прије беше!
Сви остали весело се стеку,
Мал' по мало кушају и срчу:
Сладост вара, незна шта је доста;
Док језика веза им се снага,
Ноге, руке и сан свлада мили.
Кад разберу с', а отац им каже,
Да је жртву принет' наумио:
Богу, гори и виновој лози.
Кротку овцу и храброга лава,
И нечисту с' њима узме свињу,
(Јер за време докле потоп траја,

Котише се по неке зверади,)
Те на гору похита са синци,
Нег' и буре залишно понесу,
(Које за ноћ изкапили беху,)
Да напуне и да опет пију,
А и жртве да вином полију.““

„Ах! Да неби тога посла клета,
Неб' стајала пуста сред Ценета,
Ова гора, сваког' добра мати!“

Тако Хафис уздану, па даље
Приповедку настави ми своју.

„Када жртве већем принесоше:

Овцу, лава, а најзадњу свињу,

Ту се Ноје изтекар опије.

Па поскида од врућине тежке,

Сва одеда до нагога тела!

Но још тако гору оскрнави,

К'о Полифем што пештеру своју,

Кад се људским заложиио месом,

И с' три мјеха добре малвасије,

Халовиту загасио жеђу. —

Хам га види, ал' помоћи немож';

Јер и њему би пред оч'ма мрачно,

И веља га спопапа врућина,

У то снахе са дечицом својом,

Пристасаше и видеше старца.

Страх их спопа', зајже с' образ стидом,

Па похита свака своме мужу,
И казују за свекра честита,
Какве су га савладале муке,
Чују синци, па се осменуше,
(Јера знају од чег' отац пати.) —
Сва тројица одоше му скупа,
Да га дигну и да га обуку,
Па да и пут већ пред-а-се узму,
Тежко било приволети старца,
Да се дигне и да се обуче;
А никако да се на пут справи,
Но синови силом га однесу. —
Од то доба та је гора пуста,
Упарложи с' она лоза света,
Првобитна, свим' осталим мајка.
И зове се сад: Парлог проклети!
Но проклетство и на друге пређе:
Хам поцрни и сав пород његов,
И пострада неколико пута,
Те се тепе по ширóком свету,
Да са лажи ол' крађом живкари,
Са тог' Пророк и нами забрани:
Вино пити, крмећину јести,
И још јата небројених зала,
Са Нојевог' свет стиже пијанства.““
„Дотле гатка — и ја јој верујем. —
Али и сам к'о што видиш овде,

Није тако као у Корану:
Сваки верни куша вина сласти
И свој гркљан крмећином масти!
У несрећи и срећа се нађе,
Из зла често и добро изађе.
И да свега тога неби,
Бог зна Ценет сада где би
Ил' би био, ил' небио!?"
Тако Хафис — и пођемо даље.

Јасно б' око пре изчезло,
Срце с' у сласт изтопило,
Нег' у гору ту огрезло,
Да б' гледањем с' наситило.

Од нарави изплетени
По горама и долови
Вечно љубки и зелени
Подигу се свуд сводови.

Нуз гору се гора ниже,
Са долином дб се љуби,
Капца капљу тихо стиже,
У лепоти с' лепост губи.

Разновидност умиљата
Сва ти чувства слашћу пита:
Рујна врела, птица' јата,
Дубље, лоза плодовита,
Мирис љубки рајског' цвета
Заменом те свуда срета.

Тко на ухо ослања се,
Плодна дубља зборит' чује:
Ход' уживај рајске часе,
За те ово у роду је.
За те зреду наше хвоје,
Ходи, узми, све је твоје.

Цветак опет к'о да вели:
Немој тамо, к мени ходи,
Лепост моју самном дели;
Јер рад' тебе ја се роди':
За те с' мирис мој простире,
За те живи и умире.

Тихи опет а жубори
Очи маме, срце драже,
К'о да свак' ти јасно збори

Сласти наше још су драже!
Из нас радост сваком' ниче:
Вечни, смртни, с нама с' диче.

Брзо сите зрели плоди;
Мирис цвета часком гине;
Драга песма тек што с' роди,
У зраку јој живот мине.
Ал' ког' ћути с' к нама клоне,
Тај у сласти вечној тоне!

С таком диком негда сташе,
Три небеске супарнице,
Кад пастира изабраше,
Да пресуди њино лице.

Свака му се умиљава,
Да пресуду њојзи даде;
Свака даре обећава,
Са крепостне своје владе:
Једна мудрост, друга снагу,
А најлепшу трећа драгу.

„Шта ће мудрост недохитна,
Препростога код пастира?
Шта ће снага недобитна,
Сред шумскога лепог' мира?
Афродите! Ћерко неба,
Лепа драга тек ми треба.“

Тако и ми одлучисмо брзо,
Те к потоцим' упутимо стопе. —
Учитеља у ходу запитах:
Какво време у Ценету влада.
Јер се пази и пролетње цвеће,
И плодови које лето носи,
А и они које јесен даје.

„Три времена без својих промена,
Унатечце и скупа владају;
Зима нигда, а ни жега нигда.
Дан јаснији никада не бива,
Ал' нас ни тма нигда непокрива.
Од постанка тако је Ценета:
Што би онда, то и сада ту је!
Уживањем умалит' се немож'.
Број што верних од дан на дан расте,
Свеједно је; јер са сваког' мисли,
И жеља се изпуњава одмах —
Но ово ти већ и прије рекох.“

„Али друга одкуда вам јела,
(Ја од којих и сам нека видох,)
Па баш и та — к’о што сам ми рече —
Која верним на земљи су била
Од Пророка забрањена строго?
Зар безсмртним’ иста је потреба,
К’о и нама умрлога тела?
Та зар Џенет и скотиње држи?
Прошлост земска и вечност џенетска,
Чини ми се, да разлике нема,
Јер скупљена та противна чуда
Ја никако вероват’ немогу.“
Пламом букну, чело се облачи,
Гњевним оком ужасно ме мери,
Громким гласом одговор ми даде:
„О неверни! Али и Пророку
Шта могуће учинити није?
Одкуд мис’о да ти дође клета.
Вечан живот да потребе има,
У Џенету да скотиње живе,
И међ нама да разлике нема?
Ми без свега обстати можемо;
Ал’ Пророка би угодно вољи,
Да и сласти поклони нам сваке,
Вечно време да пролази лакше.
Зар ваш Алах и ваши Пророци,
Нечинише још и већа чуда?

Облак једац створи самоставаан;
С једне стране као сунце јасан,
С друге мрачан и од зида гушћи,
За ноћ једну непресуши л' море?
Зар непосла гладним Жидовима,
У ваздуху испечене птице?
Четир бељца л' к небу неодвија,
За живота ваш Азрет-Алија? —
У чем' то се од нас разликује?
Па који му код вас неверује.
Ил' тек сумња, да л' би баш све тако,
К'о одговор даје му се пак'о!
Гњев га прође, осмену се лако,
Па беседу продужи овако:
„Пророк с неба нама шаље јела,
Сва готова, шта ком' срце иште.
Но међ смртним и међ безсмртнима,
Ова мала тек разлика влада:
Излишија ту утробног' нема —
Како бива, то ја ни сам неznam!“
Ја, ни: медет! Већ корачах даље. —

Свуд брежуљци приклонити,
Ређи зубор од извора'
Предсказују да ће с' скрити,
Већ у равни плодна гора.

Још гдекоји свод узлази,
И пештере хладовите,
Зрела лоза још се пази,
Родног дубља гране вите.

Но најнижем горе крају,
У прилици дворца мала,
Дубља гране састављају,
Па их лоза опасала.

Тамо ступај окренемо,
Крок за кроком дочим ближе,
Наједанпут глас чујемо,
Кој' изнутра к нама стиже,

Прикучимо с' и слушамо;
Ал' глас исти непрестаје. —
„Позор! Позор!“ Сад познамо,
Каква онде забава је.

Све је тихо, једно чита,
Познато вам већ певање,
Ариоста гласовита;
У којем се на владање

Свију жена један тужи,
И нештедно част им ружи :

„Кад краљ Астолф и Ђоконд се справи,
(Два на свету најлепша човека,)
Преварени у својој љубави,
У туђини да потраже лека;
И да женске кушају нарави:
Је л' подашна, је ли свака мека,
Као што су ћерке Италије,
К'им љубазник један доста није,

Обиђоше изток до запада,
Стране југа пределе северне:
Сад живеше сред метежног' града,
Сад у дому простоте умер'не
Ал' где чуда! Једна нарав влада. —
Свуд су жене к'о и њине верне.
Краљ Ђоконда, Ђоконд краља теши:
Порок обшти, свака жена греши.

Још им земља заостаде једна,
Где небеше, ал' и тамо желе —
Красна земља у свем' хвале вредна:
Свилоруне где су овце беле;

Плоди сваки и лозица медна ;
Где су деве рају се отеле —
Шпанија је земља лепотица ,
Где је свака и чиста девица !

Ево пример. Кад тамо приспеше ,
Задрже се код једног' крчмара.
Уњ млађана јоште ћерка беше ,
Пуна сваког' небескога дара.
Краљ и Ђоконд за њом се занеше.
Свак је жели за љубавног пара.
Свак' преклиње , даре даје , моли ,
Да га боље од свог' друга воли.

Кад је с краљем онда уверава ,
Да га љуби боље од очију ;
Ђоконду се затим умиљава ,
Да за њ тек нежне груди бију.
Они мисле истина је права ,
Па брижљиво тајне своје крију ;
А међутим она оба вара ,
Па тек с трећим тврдо уговара. —

Три постеље у једној су соби ;
Астолф, Ђоконд и девојче младо.

Свак' пун наде : ја јој срце доби'!
Чека санак да б' друга савлад'о,
Тишина је, чисто рекао би:
Снег би с' чуо, кад би с неба пад'о.
Нестрпљиви свак' се љуто мучи,
Док међутим с' и пастир прикучи.

Као сен се свак' лагано диже,
У мрак гледа, ћути, послушкује;
А пастирче све ближе и ближе,
Док оједном већ у кревету је.
Нит' се страши, нит' од чега преза,
Најпре тише, затим живље — — :
Час у касу, час у трку вија,
Под њим' ћипа добра бедевија.“

Глас је женски ову гатку чит'о;
А кад доведе већ речи дотера,
Баци књигу — ход се зачу хитлен,
А тек затим пријатни одјеци,
Измешаних честих пољубаца!
К'о да са тим' хтеде да докаже,
Да та књига много на њих лаже. —
Хафис на то : „сад познајем тво је.
Ту је Сади са Мејримом својом.“
Ми унутра — Мејрима и Сади,

Узајамним' пољубцима с' слади;
Нит' се стиде, што ту и нас виде. —
Сади с' простр'о на меке душеке,
У дервишко обучен одело.
У левој му чибук шимникови:
Нуз браду је јантар наслонио;
На чибукку стамбулска симсија,
Побијена срмом и ђумишом:
Из симсије ђул-ђубек мирише,
Лепше боје нег' и злато што је.
Пред њим филџан мока-каве с пуши;
А десном је загрлио руком
Око врата танану Мејриму,
Па су прсти по срцу јој пали,
К'о да желе и изкушат' траже
Да л' јој срце с устима се слаже!
Чибук часом тек размагли дахом,
Пак дим пошље на изповест души;
Шећер-кавом за тим гркљан спере,
Да покајник олакше се врати;
Затим Мејру тешње к себи стеже,
Па с устнама рујне устне жеже!
Ал, каква је танана Мејрима!
Све јој душа седи у очима;
Чезнућ' поглед срце ти отима;
Живост, нежност и пријатност драга,
И нарави безазлене снага,

У зеници њеној се огледа.
Тко је види, том' се више педа,
Свога вида, да јој с лица скида
Чело ведро, као зора рујна,
Безбрижности јасне знаке носи;
Обрве јој танко повучене
Па гаврана бојом огарене.
Тко је глед'о блистајуће зраке
Јаркег' сунца, кад о јутру сијне,
Па кад падну на травицу росну,
Ол' на реке ил' потоке бистре,
Па зрак о зрак када се прелама
Гледаоцу очи засењује:
Тако зрака Мејриминог' ока,
На дугима трепавкама њеним,
Одсјајује па те засењује!
На образу обе јабучице
Полирене бојом су ружице;
Обло лице, пуно и весело;
Нос правилан тек доброту јавља;
А кораљне рујне устне њене,
По среди су кротко узвишене,
Оба краја спуштају се тихо.
Глас кад јасни речи складат' зачне,
Рујну устну од устне оддели,
Укажу се два низа бисера:
До зрна је зрно учестано,

Једно какво, и друго је такво!
Руса коса низ рамена плива,
Мекша, тања, нег' свиле предиво.
Бело грло лабудово перје. —
Ах! Каква л' су јоште недра бела!
Али заман, јер их руво скрива,
Па ти даље чудити се неда. —
Сва је дивна, сва је тако стројна,
И сва скупа Џенета достојна.
Свилен кафтан и дуге сандале,
И чарапе хитро извезене,
Папучице побијене златом,
Тело крију, око ње се вију.
Та дивна је и ова одећа;
Перваз јој је: младост, љубав, срећа! —
„Селам алејћ!“ и „Алејћим селам!“
Поздрав нам је и одпоздрав био;
(И обичне друге безпослице,
К'о при сваком' што састанку бива.)
Хафис каже, где смо се састали,
Тко сам њему и шта ми обећа.
Сади чује и мило му било.
„Кад је тако, то ћу и ја с вама
И Мејрима до зелене Лонце:
Где су многи скупили се верни,
Да благују у весељу часе.

По изреки негдашњег' судије
Србског' Мета, отца Серафима,
Заслужени мудрац Доситије
Нити дара, нити знања има;
Света вера, њему света није! —
И кад овај пред тога очима,
Беше човек: неотесан, плотскій,
То б' ја био за јамачно: скотскій.

Свеједно је; можда ће и мени,
Ово име приденути који. —
Данас, кад су сви људи поштени:
Кад се сваки један другог' боји,
Кад по ветра свак' окреће с' мени,
Кад с начел'ма свак' оружан стоји;
Срце сваком' за слободом лупа,
Па кад опет од тих свију скупа,
Ни тужеће нечујеш речице,
Ах! Јер сви су скупа кукавице. —
Ја по старој једнак' гудим ћуди.
Нећу другче да с' о мени суди,
Него што сам у срцу и души:
Љубим вино, књигу, карте, деве,
И јуначке поред чаше спеве!
Па што радим, и су чим' се сладим,

И што желим, и што радо гледам
То и вама с вољом приповедам.

Пророкова знања и вештине,
Укус зглађен чедност, хармоније,
С којим' знаде древности хитрине,
С данашњости да тако увије,
Да т' ум, око, нигда непочине,
Опет кадро начудит' се није!
Јер лавиринт, вртови Саиде, ¹⁾
Стократ лепши у Ценету с' виде.

Изрезани заслужних ликови
Велељепно крај путања стоје;
У недоглед дижући с' стубови,
Из мрамора од разлике боје,
Глас одају, ко' што с' у Мемнони ²⁾
Докле Мисир у цвету био је.
Па што неста у славном Мемнону,
Ценет штету сву накнади ону.

Смешећа се нарав те поздравља
Са свих страна са своји уреси;

Сад уметност опет те забавља,
Да се дивиш и њени чудеси;
Сад ти стаза стопе обуставља,
Да посмотриш: је л' то земља где си.
Јер шар — њене јасније су — пруге,
Нег' и звезде нег' и боје дуге.

Тко би смртних самац амо зашо',
Заман имо' б' клупче Аријадне,
Изход тражећ' век неби га нашо';
Јер преломке на које ти падне
Свуда око, заман би упрашо',*)
Куд ћеш стопе да окренеш јадне:
Сто сад стаза' код једне се збија,
Сад сто опет из друге с' извија.

Неплачите љубци уметности!
Што Вавилон, Тебе и Саида,
Најдивнији у целој древности,
Нестадоше изпред нашег' вида. —
Да ти виде Џенета лепости,
Наново би умрли од стида.
Пророк небо и земљу ојади,
Док Џенета лепоту сагради! —

*) упрашати: питати

Туд' је мало сад ступало друштво
У забавном разговору своме ;
Док крај једном већ се не указа
Миловидног' овог' лавиринта ;
Да са другим замени се већим ,
Пријатнијим и живљег' изгледа.
Где је Пророк небеску трпезу ,
За насладу прострѣо блаженим !
Соколово б' уморило с' перје ,
Суруг' орла издало би око ,
Кад би оно пролетет' је хтело ,
Ово једним догледати махом —
Ту пољану , где благују верни !
На шарених ћилими перзиских
Разнобојни јастуци се пазе ;
Извезени меким ибришимом ,
Подкићени златом и бисером ,
Обливени амбром и мириси ,
Које даје Арабија сретна.
А по њима верни се прострли ,
У наоко' Хурије су беле ,
Па их дворе са нежности својом.
Апиц!³⁾ Отче уместног' кувања ,
Да си одкуд ти за Ценет знао ,
Додавања или поправљања
Твој јеловник неби требовао.
Јер гдегод се указало штогод.

Чим' гркљана ублажује с' жудња:
Шуможивци и ваздушни певци,
Свет водени и плодови земски,
Сваког' рода, свију поднебија,
По начину сваког' вилајета:
Старог' новог', уметног' и простог',
Изумрлог' и живећег' сада,
Топла, ладна, печена, кувана,
Постна, мрсна, месна и тестана,
Измешена с прикрми зелени,
Приправљена с медом и шећером,
И свом бујном уметности куса.
Свака вина бригогонителна
Пића, крвцу раздрагавајућа:
Нека санак што на очи своде,
Друга опет што га мигом гоне,
Нека страсти што стварају огњем,
И закуски многи сладоледни,
Доброг' 'куса, пријатног' мириса,
(Равнотежу да с предњима држе,)
Зготовљена Пророковом руком,
Из ваздуха у Џенет долећу!
Нема јагме, нити отимања,
Јер пред свима задовољно има. —
Прем једнакост у Џенету влада,
У младости, крепости и здрављу,
То је опет тек по нешто сваки,

Од природе земнородне своје,
И к'о блажен задрж'о у себи.
Коме харем тек забава беше,
Тај се и ту у округу дева,
Разблажујућ' посланицам' грло,
Жећ гасећи сладкокусним вином,
Шалећи се са другима вечним',
Башка пази, од осталих верних.
Ком' желудац Бог и нада беше,
Тај комада јањетину младу,
Ил' од негда нечистога скота
Грузкајуће с' гута залогајс;
Тко омили ђаур-обичаје,
Тај у друштву полуизшараном
С Хуријама и са блаженима:
Сад печења с тестанима мења,
Сад прикрме киселе и сладке,
А сад воћа једно за другиме,
А уза-све присркује вина;
Тко Хак-дину свом' остаде веран,
Онај троши пилав и јанију,
Сарме, ђуфте, гурабије сладке,
И гужваре маслом поливене;
Мед у саћу, шећер-леме, алве,
Подносе му с' у китај-тањири.
Обе боје пред њим' пива стоје,
Густу пену унутарња снага,
Преко чаше обода прелива.

Прихвати л' је да залогај згони,
Клизе прсти, одиже се Ћилим —
И за свилу ваљано пријања!
А кад уста гутљајем оплакне,
(Знак да обед већ је крају присп'о,)
И учини пре причешћа севап,
На лијерних образи Хурије,
Обе устне од притиска врела,
Као округ око светих чела,
Укажу се са медних устана,
Јер и пиву света моћ је дана!
Тко у игри трошио је време,
Тај и овде: или дели карте,
Ил' шах-даску замишљено сматра,
Где султана опасност му чека;
Ил' на оном' огромноме столу
Застрвеном са емирском чојом,
Гони танад од слонове кости —
Играју се тек да тече време,
Ал' губитка ил' користи нема.
Но код сваког' врела и жестока
Пића стоје: (та играчи љубе.)
Чај, рум, грог, пунч и кајмакли кава.
А маргерке Хурије им беле,
Загушују сладоледом страсти.
Који век је у боју провео,
И ту ј' јунак уз јунака сео:

Нуз султана, шаха и калифа,
И везира и учтугли-пашу,
Упоредо у узајмном збору
И прост јунак на ћилиму с' гледа. —
(У Ценету једнакост и братство
И слобода без зазора влада.)
Трпеза им свачим изобилна,
Недогледна — јер највише тима
Пророк вечно поклања блаженство.
Када вино разжеже им срца,
И поможе сећат' се памети,
Отворише језици мејдане:
Нетко слави дела Саладина,
(Те у очи свог' султана хвали,)
Око Ђабе како је Ђаурске
Разгањао на буљук јунаке;
Неки опет, како су се били
Око црне негда Гвадијане,
И како су Ђауре гонили
И љуте им задавали ране;
Па спомиње Ђида и Роланда,
Родомонта и остале славне.
Нетко с' сећа Краљевића Марка,
Како га је пре суђена дана,
У блаженство Ценета послао.
Неки опет друштву приповеда,
Шта чинише три ваљана друга

На Косову о Видову данку.
Неки с' диви Скендербегу Ђурђу;
Неки прича Муја и Алила,
Смиљанића, Јанковић Стојана —
Тко поздније у Ценет доспео,
Тај спомиње Дели-Карађорђа,
Чарапића, Чупића и Вељка!
Хвале своје — и Ђауре хвале,
Како слава ком' сачува гласа;
Докле један међ њима завика:
„Окајте се без краја дивана.
Вазда бит'ће на свету јунака;
Ал' онако као Страхињ-Бана,
Неће више нигда родит' мајка.
Кад му једном у робство западох,
Недржа ме к'о што с' држи робље:
Белим ме је захрањив'о хлебом,
Уз хлеб дав'о јањетину младу;
Поио ме вином и ракијом —
Пустио је мене вересијом,
Бог му јемац, Бог је био платац!
Њему ову намењујем чашу,
У јуначко здравље и поштење.
(Јер кад ја се домогах блаженства,
То је и он у Ђаур-Ценету.)
Нека прими место дуга мога!“
Околина на ноге поскака,

Хитре деве службу чине Хебе.⁴⁾ *)
Източише рујевнога вина,
Свака своме драгану додаје.
Прихвати се и Хафис и Сади;
(Здравица им повољна је била,)
Одјекнуше доброгласне чаше
За тренуће на устнама бише,
Па у бездан блажених се слише.
Осетих се бекрије дервиша,
Ког' је бане на Косову пит'о,
За чадоре Силна-Влах-Алије. —
Код њих Сади са Мејримом оста,
Хафис самном у напредак пође.

Мало даље од софре јуначке,
Ал' на истој на Зеленој Лонџи
Уздижу се разграната дубља,
Многолистна, мириснога цвета:
Око њих се свуда виде дружтва,
Што благују живље од осталих:
Сладки звуци пуногласне свирке,
У хиљади разликих гласова,
Вијући се са чаробним складом,
Мелодије производе дивне:
Сад су нежни, к'о дихај зефира,
А сад збиљски — поражавајући,
К'о облаци када градоносни,
Сударе се под пучином плавом,

Те побожну уливају грозу,
А сад мекост узхићавајућа,
Потреса ти и срце и душу;
Па те тако скупа очарају,
Да у санак и у привиђења
Неизвестна уљуљају чувства;
Душа трепти к'о и звуци ови
У ваздушни предели високи —
Ал' ти око замењује ухо,
Да свак' своје засведочи право;
Верно срце обојима следи. —
Око дубља весели зборови,
Тек шапатам коншија коншију
На дужности трпезе позива.
Тко бекрија би на оном' свету,
Бекрија је и сад у Џенету.
Пред њим нема многостручних јела,
Текем она што те на жеђ драже;
Али пића од свакоје руке.
Код свих других можеш видет' чаше,
Они братски бокалом се служе;
Нит' спомињу при здравици кога;
Осим овог' немо'ш чути ино:
„Бујур јолдаш! Да пијемо вино!“
Симсије су размаглили сложно,
Па дим, каву и сок лозни срчу.
Около њих коло воде Алме, ⁵⁾

Жива ока и огњене крви,
Стројног' тела, чедне и окретне,
Али пути мрко-огорене,
К'о да и ту Сјене жегу зраци — ⁶⁾ 6)
Обучене полу-адамитски:
На врату им тек дробни ћердани,
Бисер зрно измешано с златом,
Па ћердани по пупољци пали,
Који ваљда тек чекају кише,
Или јарко да огрије сунце,
Да с' развију, па да и мирише?
Танак фустан једва до колена,
Убрао се у хиљаде бора;
Но вештбана кад поскочи нога,
Вију с' боре и горе и доле,
Као пена по врху таласи,
Кад је буре узмуте ужаси.
Ал' од жива шта се ока скрива —
Веселећи, веселе се саме,
Себе дражећ' на разблуде маме.
Још су младе — ни остарет' неће, —
Па их жеља на весеље креће,
Да се сите, док их венци ките;
Јер кад једном разцвате с' пупољци,
Бог зна онда хоће л' који доћи,
Полу-смаглу да мирише ружу!? —

Муња сијне, ужас те потресе,
Но док сијне у томе и мине,
Па је мила, ма и страшна била;
Исто тако и то је весеље,
Које с' рађа са пламене жеље.
Што је сладко, то све траје кратко:
Стрептиш, дркћеш, од живога рада,
Лажна нада срце ти овлада:
Ево неба! Већ у њега дође —
Сав протрнеш, а — санак те прође!

„Играчице, које си видео,
Племена су фуаци-арапска.
Свет несталан, ташт и лаковеран,
Ветрењасто жедан за весељем;
Нигда предмет, задовољство љуби.
С изврстности своје у плесању,
Џенет им је поклонио Пророк,
Да пријатном променом блажене
Забављају уметности драгом.
Прем су младе и крепостне вечно,
Ал' им једно текем преимућство
Недостаје, чим Хурија с' дичи:
Уживајућ' неостају деве.
Али оне то накнадит' знају
Са ласкањем, и игром и свирком

Улагују с', милокрвно љубе,
Да неможеш одолети срцу,
Да им жељу с љубави неврати.
Хурија је величаство само.
Сећајућ' се некадашње славе,
Предмет срцу свом' достојан тражи —
Прем обштости подврћи се мора;
Јер тај Пророк остави нам закон! —
Хурија је, к'о пролетњи данак,
Љубак, диван, мио и пријатан,
Којег' дражест тако освојава,
Да се више осећати даје,
Нег' у речи ставит' изражаје.
Хурија је жеравица жива,
Која себе у љубави згара;
Али огањ тај вешто покрива,
Кад га дели без свог' срца пара.
Њено срце пламти, букти, гори,
Када правог' љубазника двори. —
Алма љуби као пчела цвеће,
Сита једног', к' другоме одлеће.
Свака има своје савршенство,
А поговор обе на првенство...“
Докле Хафис тако приповеда,
Преходисмо низу и брежуљке
Обрашћене грмовима густим,
Око којих с' изплело шибрање,

Неједнаког' омањег дубља,
Те пределу дивљи изглед дају.
Узка стаза кривудајућ' води,
Већ у полу зарастела травом;
Уверава, да овуда редко
Блажених се гледају кораци.
Јака стабла у висину с' дижу,
Листна грана притисла је грану,
Па џенетску слабу јасност дана
У сумрака повој су завиле.
Над-а собом непрозиреш ништа,
Око тебе и пред тобом свуда
Иста мутна непрозрачност влада.
Нити птице, нит' ромон потока'
Нит' глас чији, нит' ход чути можеш. —
Тко је страшљив кад око поноћи
Самац прош'о поред царства мртвих,
Па ненадно осећати поче',
Да му капа врху главе расте,
Да без мраза јежи се и трне,
Тај ће знати, изглед и оваки
Каквом силом овладају душом.
Неизвестан путовођу мога
Гледах оком брижно-питајућим.
Али њему би видет' на лицу,
Лаку тугу, разсејане мисли,
Ко' и њега да прошлости дани

Забављају. — — — — —
(Који смртне ил' утехом поје
Ил' чемером јадоносним трују.)
Бистро око непомично гледа,
Без да ј' себи чега самознано;
Устна ћути, боја лица гасне,
Нога ступа, али незна куда —
Све су здраве, али савне ћути,
Душу текем грозна бура мути;
Јадан спомен натраг мисли зове,
Да освети протекле часове.
Па безвољни док тај бој се бије,
Самознање дотле с нама није. —
„Учитељу! Куда ћемо сада?“
На те речи, ко' из-а сна тргнут
Обазре се, на све четир стране.
„Ах!“ тек лако (издајицу мисли,)
Одговору предпутника пусти:
„Случај хтеде и од жеље више,
И од мога дати обећања.
Ја кроз дику, радост и лепоту
Блаженства те тек провести смислих,
А он све ти хоће да открије. —
Ми идемо свемогућег' храму,
У ком' служе до два свештеника,
Одпаднувши од пророка вере:
Абд-ел-Ахеб и с њиме Мекрами. 7)

Вишњи место међ верним им даде,
Јер на земљи истини служише,
Ближњељубци и праведни бише;
Оба овде текем себи живе.
Њих пријатност, забаве, весеља
Редко маме у осталих друштво.
Знамен њиног' затвореног' бића
Предел овај сав на себи носи.
У то зраци кроз листнате гране,
С очима се сукобише нашим';
А за мало и пољана травна,
Истом шумом опасана тврдо,
Сад указа с' и храм горостасни. —
Нема речи, да ти осећања
При погледу његовом изразе:
Велељепно дигнути зидови
Кровом мислиш небо б' подупрли,
Кад б' на земљи саграђени били,
Голем простор темељ притиснуо;
Сав из стене чини с' самоставне,
Од црнога изсечен мрамора.
Милиони трептећих кандила
Утробу му озарују мрачну.
Бистром водом два бијућа врела,
Свој тишини величаство дају;
Па сва скупа тобом овладају,
Вихром мисли да гоњене ћути,

Уједанпут: страх и удивљење,
И побожност, страхопоштовање,
Тајну грозу и пријатан немир
У чудењој с' произведу души!
Још му с' ниси добро приближио,
А већ мислиш да те ј' поклопио.
Преддверје се из дванајст стубова
Непоњатне величине диже;
На два предња постављена плоча,
Разно носи на себи знамење:
Лопта једна круг представља земље;
С једне стране на њој сувоживци,
А с друге се свет водени пази;
Над њом горе сва ноћна светлила,
А врху њих јарко с' сунце гледа. —
У среди се овај надпис чита:
„Ја сам што сам, што сам увек био,
Што ћу бити, и вавек остати;
Од самртних нико нигда неће,
Скут прозрети од моје одеће!“
Изглед ових изврстности скупа,
Вековити утиск остављају.

Спешећ' к цели пред-а-мном лебдише
Сва доселе чувена, виђена:
Изглед храма, дивота Џенета,

Живот вечни, пријатност, блаженство,
Узбудише осећања разна,
По простору срца и памети,
Мис'о једна дозивајућ' другу,
Сетише ме Хафисових речи.
Љубознање свему у траг ући,
Ол' баш и сам дознати почетак,
Питање ми изтискоше силом:
„Учитељу! Шта Хурије бише
И зар пређе с' где другде бавише,
Кад ти мени мало прије каза:
„„Сећајућ' се некадашње славе.““
Као кадкад, кад нежнога отца,
Безазлено запиткује дете:
О природе појавима разним'
Па скачући у простоти својој,
Од предмета једног' до другога,
На питања тугаљива дође,
Да стид неки, тајно задовољство,
Румен отцу посеју по лицу,
И замрсе у грудима чувства —
С олговором неизвестан стоји;
Тек му очи питају се мило,
На предмету од забуне своје.
Докле најзад к уточишту свега,
К свемогућству, у помоћ притече,
И питање сумнитељу младом

Са одсудним: „Тако Бог остави!“
За на веки изјасни и реши!?
Тако Хафис на питање ово
Поглед баци нежнокарајући,
Промери ме с тајним удовољством,
Осмену се, а пак затим смрачи,
Па одговор оваки им даде:
„Пустом срцу, души свега ситој
Ни на небу задовољства нема —
Прва буна на небу је била! —
Недовољни (то си ваљда чуо?)
Доглавници, највећи анђели,
Кад се једном скупа подигоше
Вишњем Богу да преотму владу,
(Кад од земље, Џенета и пакла,
Сунца, звезди, воде и ваздуха,
Људи, зверја и риба и птица,
И осталог, ни спомена неби,)
Хурије су при престолу вечног'
Друге њине и љубавце биле.
Но у буни овојзи проклетој,
Прем Вишњега нешкодише' странки,
То су опет већма наклоњене
И својима верне драгим биле.
Свемогући, бој овај бијући,
Напред знаде да ће победити;
Па је с тога једнак' премишљао,

(Јер уништит' нехтеде их сасвим,
Одпаднике како да покара.
Кад одсудна крвна битка прође
И на Вечног прегну срећа страну,
Што остад' од побуњеника'
На милост се преда и немилост;
Онда Алах вијећ' сакупио,
Шта да с њима, шта л' с љубавци њини',
И остали противници чини? —
Вијећаше тамо и овамо,
Докле најзад у овом се сложе:
„За бунције и све противнике,
Зградићемо двор од тмина вечних,
Место јада, ббла и невоље —
Лице сваком преобразит' другче.
Вођи њином анђелу Даници
Дати царство над свим нечастивим.
За љубе им саздаћемо предел
Пријатношћу сваком изобилан;
Тек узкратит' једно уживање:
Да се нигда с њима несастају. —
С једне стране сваку бујност дати,
С друге срце да им вечно пати,
Да се кају, да Тебе познају,
И да виде, како казниш кривце!“
Свемогући на то: „Одобравам.
Ал' још нешто смислио сам друго:

Створит' земљу, светлост и небеса,
Воде, биља и животна разна;
И човека тек подобна себи —
Све пределе испунити њиме,
Преимућства још дати му ова:
Састав моћан, гибак и окретан.
А највеће добро у прстима!
Да по вољи сам себи угађа,
Кад изкуства развије му с' снага.““
„Што рекоше, тако учинише.
Па вијеће Вишњи разпустио,
Те се сваки свога посла лати:
Неки Џенет, неки Џенем граде;
А сам Алах предузео земљу,
Светлост, ваздух и воде и биља,
Свако зверје и најзад човека. —
Дуго тако постојало време,
Докле су га јаук и уздаси
И кајање и јадиковање
Ових љубких разжалила дѣва.
Те спасење и њима и свету
Да из Меке изађе одлучи:
Мухамеда на небеса позва,
Деветдесет и девет питања'
Предложи му и одговор доби —
Међу тима и ово је било:
Од његових последоватеља,

Тко је дину за живота веран,
Тај по смрти да у Ценет дође:
Да радости с Хуријама дели;
И свак' један, да стотину има!
С тим' да буде њима олакшање
А његово слађе уживање.
Но се Пророк још смилова даље:
Што Бријареј може са рукама,
То свак' верни са животодавцем —
Једно тек му би угодно ћуди,
Да без плода сви остају труди!“

Крај певања првога.

ПЕВАЊЕ ДРУГО.

Садржај: Излазак из шуме. Хафис припопеда колики је Џенет. Гроб Пророков. Лавиринт, који је лепши од горњегга Џенета. У том разговору приступамо к великом језеру, где се блажени и Хурије купају. Опис језера. Љубознање Хурија, које се приближују да нас виде. Опис разликих Хурија — Уживања. Зулеика. Полазак к Лавиринту. Пробуђење. Свршетак.

Храм и шума страхородна
За леђи нам већ осташе,
А за њима свим' угодна
Поља нам се указаше.

К'о поморцу сред пучине
Ветар вале кад узбуди,
Што страх добит да незгине,
Кобном мисли срце труди;

Па са тежким уздисајем
Једном драга на ум пада;
А за родним завичајем
Чезне други пун препада.

Тко у срцу одзна Бога,
Тад га с' сећа и моли се;
Стран од чувства већ свакога
Сам за себе још боји се;

Но кад вали с' утишају,
К жељном крају присп'у плави,
Мисли у њем' те престају
И све опет заборави:

Тако мени кад угледа'
Травна поља, луке цветне,
Спомен лику с' вратит' неда,
Шуме мрачне и трепетне.

Напред јесен и пролеће
Сред гиздав'јех перивоја;
Вечно воће, вечно цвеће
Друже у слава' од покоја.*)

Срце скачућ' од милоте
Пре би пукло само у себи,
А довољно те лепоте
Нагледало још се неби.

Све за лепшим лепше следи
Без починка и без краја;
А и тко 'ће да с' нагледити:
Смртним оком вечног' раја?

С изврстности невиђене
Подељена чувства стоје:
Све гледајућ' око блене,
Нити види ствари које.

Милопојки војска птица'
Одсвуд ухо забуњује;
Да га чисто несвестица
Мила вата, нит' шта чује.

Мирисања сила јака
Од мириса опијена,
Од живота неда знака,
Као да је умртвљена.

Нога дркће, к'о да с' боји
Скврнит' земљу стопом својом;
Нит' зна ходи л' или стоји
На том' путу разнобојом.

И ум снагу изгубио,
Па неможе ни да с' диви,
К'о у сумњи да је био:
Да л' у живот' јоште живи?

Та видите самознање
Неоставља тек у страху;
Кад дивотног' раја стање
У забуну води плаху!

„Видиш,“ (опет сад започе Хафис,)
Неизмерне те просторе равне,
Којих сваки другом је лепотом
Преизпуњен, али опет незнаш
Ком првенство досудит' би мог'о,
Јер разлика ма да је велика,
Сваки реси особена дика.
Па тако је у Џенету целом,
Који више места заузима,
Нег' васцела небеска пучина,

Са овим' својим сјајним телесима.
Али неба над Ценетом нема.
А и шта би сва она светлила,
Спрам ценетске те красоте била? —
Дробне звезде — у твојем смртном свету —
Да век бројиш, немо'ш избројати:
Тако исто овде у Ценету
Толики су дивотни раздели,
Да би пре се сви рачуни смели,
Нег' што б' верно број ти рећи хтели.
У сваком је небројено верних
С Хуријама и Алмама лаким;
А како се вечно време гони,
Зборови ти показаше они,
Што с' видео, куда те проведох.
Па у томе неизмерном мору
Вечног' дружтва мужких и женскиња
Савршена царствује слобода;
Јер блаженом то на ум непада,
Да се сили, да над другим влада.
Нитко овде ни с ким неуправља,
Нит' препреке воља вољи ставља:
Сваки јемство носи у прсима,
Да свак' право на све ово има.
Свак' једини за се држава је,
Која другој исто оно даје,
Што за себе жели и ужива.“

Тако Хафис, а ја слуша'
За блаженства даре врле,
Па разплака с' у мен' душа:
Што и смртни необгрле

Изврстности дивне раја:
Независност и слободу!
Па сред горког' уздисаја
У даљему почех ходу:

Путовођо, а зар неби
Савршенства та Џенета
Прибавити могли себи
Смртни људи мога света?"

А он на то: „Далеко одстоје
Смртни људи још од среће своје;
Јер нит' ум'у, нит хоће да ум'у
Поклонит' се срцу и разуму.
Код вас бит' ће још много преврата,
Док вам среће отворе се врата.“
То изрече и ходисмо даље,
Сваки за се удубљен у мисли.
Ходећ' тако, к'о у лакој санку,
Наједанпут у гушћему зраку

Нађосмо се; и нека ме језа
Поче хватат', а незнадох шта је. —
Тко ј' жив био, па тко је видео,
Када сунце сасвим се помрачи:
Мал' по мало танка с' магла спушта,
С њом мраз неки — ил' ваздухом леће,
Ил' ти с' чини, јер те гроза хвата
Унутарња, природи се дивећ'
И гледајућ' поплашена лица
Око себе: тако овде сада
У магли се нађох изненада.
Тргох очи, гледам око себе,
Подигох их, видох изнад себе,
Али лака магла обавила
Један округ од горе до доле,
Колик' кадкад што опаше коло
Сјајан месец, предвешћујућ' кишу,
(Како кажу,) а у том' округу
Нешто црно, огромно и сјајно
Мирно виси. — Да бијох на земљи,
Рек'о б' више да од сунца стоји.
Ја запитах путовођу мога,
Шта тај комад незнаног' вештаства
У ваздуху држећи се значи.
Он овако: „То је гроб Пророка.
Вечног' Але ту га диже рука;
К'о што с' мисли средсреде Џенета.

Још и више с' о том' приповеда
Један кончић од најтање мреже
Скомолелог' од глади паука
Држи целу ту огромну грађу,
Која ј' тежа од свег' смртног света.
На кад Алах зажели с' Пророка,
Паук к себи тај кончић узпреда
(Тако диже сву тежину чудну,)
Док Алаха Пророк неугледа.
Двор Алахов јоште већма сијне,
Када Пророк по њему се вине. —
Ту се Пророк мало позабави,
Док судбине света неразправи;
А кад Алах сит се набеседи,
Он пауку опет заповеди,
Да љубимца и ђивот му свети
Опет спусти, одкуда га диже.
Па он тамо у ђивоту своме,
Траје време у бдењу вечноме:
Бринући се за све синке своје,
Да на беде ненаиђу које.
А и међ нас невидим се сиђе,
Своје верне да мало обиђе. —
Тај је ђивот од мрамора црна;
Анђели га сами отесаше,
И Ценету за украсу даше.“
Ја насмеја с', а одговор овај

Неби њему сасвим неповољан.
Јасан доказ, да за такe ствари
Ни мој вођа баш много немари.

У говору, из округа
Изађосмо магловита,
Па нам опет дубља вита
Указаше поља дуга.

На дубљу су милопојке,
А свуд пољем мирис цвеће,
Куда блажен весо' шеће,
И Хурије рај-девојке.

Као зраци зоре лепе,
Што пријатност носе нову,
Па те чисто силом зову,
Да те блаже и окрепе:

Тако ови рајски станци,
Свом милином обасути,
Јуришом ти отму ћути,
Ко' и лепе зоре зраци.

Не још јаче и од зоре
Чувства бурна себи маме;
Јер о сласт'ма ноћне таме
И разблуда њима зборе.

Све од леда срце да је,
Ил' из станца из камена,
Па ће опет од пламена
Ових дева да истаје.

У оку му суза плива,
Тко у јарко сунце гледа;
Ал' ту цело тело преда
Од позива ока жива. —

По руке се једни воде;
Па им стисак и погледи
У мучању то беседи,
Какве жеље срцу годе.

А неки се већ прострли,
Те по цвећу с' цвеће вије,
Па са дахом једним пије
Два мириса и два грли.

Неке видиш уживају
Све с чега се Џенет жели:
Сви безбрижни, сви весели
У љубави време трају.

Грле, љубе, сиграју се —
Челик таре огањ-камен,
Да с искрама букне пламен,
У ком' двоје згарају се.

Представи си адамске игранке,
Представи си скупа шеталишта,
Цветне баште, паркове, гајеве,
Представи си најбујније ноћи,
У којима Химен несташује,
Представи си забаве, разблуде,
Које смртне сретним' чине људе,
Па све скупа, тек је сенка тога,
Чим' награди Пророк блаженога! —
Те пламене гледат' загрљаје,
Те медене слушати пољубце,
Електрична пазит' уживања —
Таком силом разжегу ти ћути,
Да се бојиш, да ћеш сав планути:
И у мразу, пламену и зноју,
Да ћеш скончат' у том милом боју.

Обнезнаних с' заборавих,
Путовођа шта ј' обећ'о.
И да ту ме он остави,
Век се небих отуд крећ'о.

Смешећи се он ме мери,
Ал' погледом опет кара,
К'о да му се с тим замерих,
Што и мене ћут завара.

„Још велике просторе обићи
Ми имамо, зато се одкини
Од овизих сладостних призора.“
Рече Хафис. Ја без поговора
Пођох с њиме; ал' чувства и мисли
С корацама нехтедоше поћи.

Тежко с' смртни од тог' деле,
Што ћутима угађа им;
Јер владају често веле
Над разумом страсти самим.

Тако и ја ступао сам
Ступом напред, а остадох
Срцем онде, срцу што сам
Поклањао увек радо.

Но што даље од призора
Уклањасмо стопе наше,
Сумња једна без одмора
Сладак спомен облеташе.

Па што дуже, то све горе:
Уживајућ' да л' блажене,
Кобне мисли кадгод море:
Рајских дева да медене

Устне њима тако лажу,
К'о смртнима смртне дикле?
Ил' са срцем речи с' слажу,
На издају необвикле?

Премишљајућ' нестрпљив упитах
Путовођу, да ми сумњу реши.
„Вечна младост, вечно здравље,
Са лепотом удрушено,
Од века је безазлено.
Слабост бледа, немоћ сува,
Што с' од сваког' ветра чува,
То су мајке завист', злобе;
Којим' као у награду

Чеда своја парају утробе —
Тих наказа у Ценету нема.“

„Кудагод те досада проведох,
Поче Хафис, „свуда си видео,
Да пожуде срца у Ценету
У безкрајњој мери, савршено
Уживају свако задовољство.
Но се Пророк и даље постара:
Осим горње ове површине,
(Коју прође, и што ћеш још проћи,)
И подземни Ценет налази се.
Сву пучину безмерног простора
Горњег раја долњи заузима;
И под реке корито с' простире.
Штогод има на ономе свету,
Што уметност кадгод произведе,
Све се у том лавиринту види:
Много боље и савршеније.
Разне боје плин га осветљује.
Железнице поизпрекрштане
Носе влаке као муње брзе.
Ту су свирке, ту су и игранке,
Ту књижнице ту су позоришта,
Ту забаве свакојаког рода —
(И блажене промена весели.)

Необећах, ал' ћу те провести
И по њему.“ А ја од радости
На те речи ускорих кораке.

Пролетасмо још силне просторе,
У којима, к'о и у предњима,
Многе љубке гледасмо призоре,
Које Ценет даје блаженима.

Али најзад на пољану
Сасвим чисту изпливасмо.

Као кад кад у весељу,
У ком' чувства сва се море,
Па сва скупа ћуте жељу,
Да с' окрепе и одморе:

Ваздух свежи, поље траже:
Тако и ја душом дану',
И све с' жиле у мен' снаже,
Кад изађох на пољану.

Из онога бујног' мора:
Пољубаца, загрљаја',

Вечних дева дивног' створа,
Пророковог' сладког' раја.

Разведрих се и разабра'
Од виђених уживања,
Па у себе опег сабра':
Мисли и сва осећања.

Сталним ступом напред ходи',
(А у мисли већ сам био,) —
Кад обећа да ме води
Путовођа драг и мио.

Већ железне гледах влаке,
Како равни прелетају;
И за собом дим-облаке
У пучини остављају.

Већ у души свирке слуша',
Већ игранке оком гледа',
Већ у жељи све окуша',
Што с' окушат' сваком неда.

Ходих вес'о к'о млађано дете,
Родитељи када га поведу,
Да јабанску родбину посесе;
Ходих вес'о као добри ђаци,
Кад из више већ изађу школе,
Па немисле, шта ј' на земљи доле,
Но све с Богом и безсмрћем душе
Забављају и срце и умље —
Сви у свету њима туђини су,
Који менења њиовога нису.
Ходих вес'о к'о љубазник драгој,
Кад по ноћи пријатној и благој
Прикрада се, непомишљајући,
Да ће у траг какав злобник ући —
Цео свет је он себи у себи,
Који опет ни час трај'о неби,
Да помишља ил' да неверује,
Да у срцу драге нестанује.
С таком вољом и ја сам ходио,
Путовођа куд ме је водио;
И кад мишљах да ћу тамо бити,
Куд у жељи ја тако похити',
Нов ме један призор изненади
И превари у првашњој нади.
Ја застадох, (би ми необично)
Јер позорје том' невидох слично.
„Нестраши се; језеро блажених

Пред нама је што ти с' чудно види,
У том' блажен и крепи с' и лади,
Па у њему плива и ужива."
Рече Хафис, и ход продужисмо.

К'о што нам се приповеда,
Леденоме да на мору,
Бегајући од заседа,
У једном се нађу збору

Сто китова', (сто краљева',
У дубина' што господе;)
Па им снага тад' изсмева
Ловце, који на њих ходе.

У око се један ставе,
У мах сркну воду слану,
Кроз одушке пак је главе
У висину бацат' стану.

Издалека тко то пази,
Мисли бисер с неба с' круни,

Или сребрн пламен слази
Над пучином да с' окруни.

Тако исто сада мени
Указаше с' из језера,
Множ' стубова' сребропени',
Које ора у вис тера. —

Голем округ језеро је;
(То опазих издалека)
А око њег' хрпе стоје,
К'о да с' Џенет цео стека'.

Безазленој у наготи,
До мужкога женско с' види,
Ког' ил' диви с' сад дивоти,
Ил' наготе с' њене стиди.

Већ језеро видим цело,
И по њему рај-дружину,
Која пловећ' свуд весело
Баца воду у висину.

О гранитне модре стене
Ударајућ' бистра вода
Шушти, као кад покрене
Брзи точак пароброда,

Ил' противан ветар јаки
Плахи Дунав, дижућ' вале,
Кој' на крили лете лаки,
Па се ломе о обаде:

Вода с' пени, у вис ђипа,
Кр'ајућ' се узпљускује,
Па бисерне искре сипа:
Такав жамор и ту с' чује.

А стојеће на каменом
Хрпе жалу тако брује,
К'о рој пчела на меденом
Када саћу, сав послује. —

Кад бијасмо још тако далеко,
Да немогах добро разабрати,
Рад' чега се Џенет онде стек'о:

Ил' рад' шетње ил' ће благовати,
(А и Хафис док ми није рек'о
С чим ће с' време тамо пробављати,)
Мислио сам: вечни с Хуријама,
Трају часе с игром и песмама.

„Путовођо, ми већ многе стране
Обиђосмо твог' Ценета бајна,
Ал' ни деве свуда прослављане,
Нит' блажене, нити Алме сјајне,
Ја незачух, да певају песме
Из свог' грла — из блаженства чесме?“
Ја запитах, а он ми овако:
„Песма, срца онога је друга,
Где станује и радост и туга.
Тко се нада, у чезњи умире,
Томе песма из груди извире.
Тко над судбом својом је узвишен,
Тај те мале утехе је лишен.
Нама Пророк зато птице даде,
А уз-а њих још и Алме младе,
Да нас песмом, свирком, игром сладе.“
То изрече, а ми код језера.

Све, којигод ово узчитате,
Па сте здрави, као што сам и ја,
А и жеље те исте имате —
Позивам вас, да се сред Хурија
Представите, па да осећате:
Шта су часи рајског' спасенија
И вечности шта с' најслађи дари,
Без чег' тко ће и за њу да мари.

Пристадосмо код зелен-језера,
Које пашу девет басамака
У наокруг к'о девет ђемера,
Од гранита изтесани јака.
Сваки мањи у вис другог' тера;
(К'о што ј' изглед позоришта свака,) —
И кад име право би му дао,
Онда би га амфит'атром звао.

Бистра вода провиди се до дна,
По њој плове, к'о лабуди бели,
Јата верних, Корану угодна.
Неки крају већем су приспели,
Неки скачу у наруч'ја вод'на,
Неки средом по руке с' узели:
Правце стоје на површју воде,
Па по бездни к'о по земљи ходе.

Неки с' опет на друге залећу
И бој дижу с бисерним' капљама;
Други као из збиље с' надмећу
У пливању са другарицама:
Час остају, час пред њих излећу,
И прече им размахнут рукама;
Али веште пливачице оне
Изпред ових у дубине роне.

Тако с' исто од орла грабљива,
Дивљач скрива, кад је изненади,
Да безбрижно по врх вода плива;
А он суне, нагоњен од глади,
Да пливача ког' дочепа жива.
Ови, да их незадесе јади,
Гњурну доле; он тек воду стигне,
Па се празан у висине дигне.

Учећени они на обали,
(Ма Хафиса да сви познаваше,)
Чудећи се око нас су стали,
А у мене с' јако загледаше;
(Лик и руво мене су издали,)
Ваљда мислећ': одкуд тај у наше
Дружтво дође са онога света,
Без да с' напи са чесме Ценета?

Сматраше ме од главе до пете,
И блажени и Хурије беле;
И све више с' око мене чете
Љубопитне, као да су хтеле
С лица дознат': зашто ја у свете
Одкуд, како, кад дођох пределе?
Љубопитство, то је црта жена,
Па ил' смртна, ил' била блажена.

Очи моје пливаше по свима,
А кроз очи срце с' раздрагало:
Свег' ме мила језа обузима;
Свако чувство као малаксало,
Сумња, да ли још живота има;
И већ као да је дотрајало:
Мни се, да је и у сну и будно
А к себ' доћи још немож' одсудно.

К'о што човек, коме изненада
Све се збуде што је год желио,
Ил' од чега с' страше и препада,
На глас први, к'о да ј' онемио,
Реч незбори; јер њиме овлада
Противности бој чудан, немио;
Па док к себи како ваља дође,
Неколико тренутака прође:

Тако сада и мени је било,
Рајске деве кад сташе пред-а-ме.
Све што ј' око кадгоде видило,
Све дражести, све срца намаме,
Ништ' ту није пред-а-мном се скрило:
(К'о што бива, где се грешни сраме.)
Рујна лица и тела снежана,
Указаше с', к'о што с' богодана.

Ај каквих је ту видет' очију,
Каквих лица и каквих прсију,
Каквих руку, каквих ли бедара,
И свег' другог' што ј' ниже недара!
Век гледајућ' наглед'о се неби
Такво чудо имају у себи. —
Мужки тамо тек једнолики су,
Ал' Хурије једнолике нису:
Има смеђих, има плавушкастих,
Чисто плавих и црномањастих,
И још других свакојаких боја,
К'о да ј' свака од другога соја.
Али такве појединце све су,
Да ти срце и памет однесу. —
С чувствености, ум глава открива,
С које коса чак низ бедра плива.
Око сипа од пожуда' зраке,

Осмеј трепти врх устнице жарке.
Што је дану оно јарко сунце,
Или ноћци месец и звезде,
То је у њих рујно-бело лице,
И с' обрвам' дуге трепавице.
Врат је пуна, округ'о, без бора,
И достојан осталог створа.
Престол жеља две су грудве снега,
Кад би у њих заруделу вишњу
Рад накита додао бољега.
Круна свега (целог' тела слава)
У неке је мрко-баурава —
(Сва прилика живоме је зиду,)
Крије устне и Арговом виду.
Као руже што с' пупољак гледа,
Док још време развити му с' не да,
Зеленило док румен первази,
Једно другог' противстојећ' снази:
То је слика и овога руна,
Вечних сласти и милина пуна.
Ал и у том још разлика влада,
Како ком се блаженом допада —
Ал' зар лепша пољана је пушта,
Него шума листната и густа?
Но ма страну гледао им коју,
Све у тако дивотном је строју,
Да пре мање светлости ћеш наћи,

Нег' с погрешком ту којом изаћи.
Верни грли, мази их и гледа,
Док несљубе с' к'о лабуд и Леда.
Тад' да ти се тамо придесити,
Па видети, ал' и осетити (?)
Два наравна шта чине узглавља,
У којима жива пера стоје —
Сваки притиск хитцем одговара;
И јасније за свакога збори,
Нег' сви пусти кадкад разговори.

Нуз језеро и на десну страну,
Продужисмо наше путовање,
А у путу путовођа поче:
„Још је пуно оваких језера,
У безмерни' простори' Џенета;
Разлика је међ њима толика:
Неко веће, а неко је мање;
И разлики мрамор опасује
Воду, која у њима станује.
Уживања свуда су једнака;
А и дружтва блажених овака,
К'о и ова, што с' видео овде. —
У лавиринт сада ћемо сићи,
И просторе његове обићи.“

Са оваком са беседом
Изабрани пут следисмо,
И ја вребах већ погледом,
Да л' од цели далек' нисмо.

Ал' још нешто видет' мора',
Што ми труде пута круни,
И сред вечних бујних двора'
Рајском слашћу срце пуни:

Ја уочих збор малени:
Један блажен, пет шест дева' —
Сви су рајски безазлени,
Једну руво тек одева.

Узорита беше стаса,
На глави јој бео вео,
Златан појас око паса,
Па адеми посут цео.

Широке јој сандал-гаће
Бисером су изчичкане;
Све се сјаје; мислиш да ће
Сад у огњу сва да плане.

Ал' од спољног' огањ јачи
(Чини ми се) груд јој згара;
Јер блаженог' к себ' привлачи
И уст'ма му лице шара.

Он послушан попушћа се,
Да с њим' чини штогод хоће;
А она га стиска на се
И жељено бере воће.

К'о што сунце кад излази,
Рујном бојом све озари:
Тако Хафис кад то спази,
У лицу се сав зажари.

Но к'о сунце што јутрење
Још неноси жеге јаке:
Тако исто то знамење
Неби страсти знак опаке.

„Зулеика! Зулеика!
То је она! Душо моја!
Земска слика, рајска дика,
Љуба моја од повоја.“

Тако Хафис. Мени чудно беше
И речи ме те чисто занеше,
Јер помишљах: како да је драга,
Кад и другог' јоште љуби драга;
И то знадох: која има више,
Слаба љубав у срцу јој дише.
И сетих се: Зул'ка Џенет доста,
Што ми верна до век века оста.“
А он виде то својим' очима,
Да блаженог' обема обима.
Ја нетрпећ' сумње ни у чему,
Без зазора проговорих њему:
„Учитељу! Одкуд ти је мила,
Кад је твоја, а и другог' била?
Љубоморство зар те неразжиже,
Кад и други у то небо стиже,
Које рече, справљало с' за тебе,
Кад још ниси познавао себе:
„У повоју“ кад обоје бисте
Душе младе, безазлене, чисте?
А он на то: „ја ти једном рекох:
Што је тамо у вашем свету,
Оно није овде у Џенету;
И да обштост овде влада така,
Да ј' свачија и Хурија свака.
Па зашт' неби Зулеика била,
Баш због тога драга ми и мила?

Шкоди л' зраку, што свак' њиме дише?
Шкоди л' земљи, што сви по њој ходе?
Шкоди л' птицам', што сви глас им чују?
Шкоди л' цвећу, што сви га мирише?
Шкоди л' једном', што и други гледа?
Та сви, видиш, створени смо равно,
Зашто неби уживали равно?
Сви смо свију, све опет обште је.
Обштеженство међу нама влада,
Свем блаженству највећа награда.“ —

Као рана што росица цвеће
(Које хтеде због суше да вене,)
Из немоћи у живот покреће;
Као оног', кој' почне о свему
Да се сумња и да очајава,
Па тек срећа лице укаже му,
А он храбар с нова с' поуздава;
Као оног', на чије се мисли
Војска дигне противних гласова;
Па кад мниду: сад смо га притисли;
Он узлети, к'о да ј' соколова
Пера стек'о, па баца презрење
На глупане и на њино мњење:

Тако на тај говор сада,
У груд'ма ми радост ниче;
И оживи стара нада,
Те овако на то кличе:

„Ах пресретних мојих дана,
Које трајем сред тме худе,
Ако вест ти ова знана
Чрез мен' првог' Плато⁸⁾ буде! 8)

Да Мухамед већем прими
Мисли твоје божаствене —
Ал' за ово опрости ми,
Што неможеш чут' од мене:

Да их и ми већ примисмо —
Но што није, може бити (?)
(Ни сад далек' од тог' нисмо.)
Буде л', други јавиће ти?“ —

Дух, мишица л' борбу била,
Глупост увек оне следи,
Где је на број већа сила,
И победу у том' гледи

Но у боју неједнаком
Кад мањина мноштво свлада,
Расте већа слава сваком,
Чим јој мање с' когод нада;

Па који се прије руг'о,
(Док још бој се био није,) —
Сада хвали, што је дуго
Називао утопије.

Страх и глупост још клањају
Томе, чега с' разум стиди;
И дуго ће још да трају
Таме, с којих с' зрак невиди. —

Ми ходисмо, али и збор мали
Кренуо се нама у сусреће.
(Зулеика Хафиса познавши,
Мораде га на то покренути?)
Састасмо се; а она потрча
У загрљај свом' давном драгану:
Груд на груди, уста к устма даше,
Па се сладко целивати сташе;
Узајмице питају се очи:
Куда једно без другога крочи?
А језици извијају гатке,

Какове су обојима сладке.
Кад се сити, к'о два пријатеља,
По разстанку дугом изљубише,
Пустише се из свог' загрљаја,
Па тек онда другу новост мери
Зулеика, онде невиђену,
А Хафис јој приповеди редом,
(К'о Садију пређе и Мејрими,) .
Одкуд дођох, и куд ме проведе,
И шта јоште видет' заостаде,
Ово њима по вољи је свима,
Па пођемо лавиринту скупа. —

У трипут би мог'о довикнути,
Колико смо коракнули пути,
А топлија задахну нас пара,
К'о млак када јужни ветрић дуне,
Ил' пред кишу кад простре с' запара;
А пред нама дим се иеки диже,
К'о када се замагле брегови.

Хафис стаде, па овако рече:

„Ту смо веће; ја ћу напред поћи,
Ти ћеш, (к мени,) одма замном ићи,
Зулеика упоредо с тобом,
А остали следићеду вама.“ —

К'о у крипте тко је силазио,
У којима свете леже кости,
Па док још си на басамацима,

Чинити се, да светлост и тама
Бојак бију, тко ће надвладати;
Јер нит' мрачност горећа кандила,
Нит' су ова ону победила.
Тако исто на улазку ту је,
Нити плин га јаче осветљује.
Ја се тиме користити хтедо'
(А на то сам већ дуго изглед'о,)
И да једном непробацим себи
Згоду добру што неупотреби' —
Охрабрих се, па разширих руке,
Да загрлим сапутницу моју
И утолим огањ-жеђу своју —
К себ' привлачим што сам срцем иск'о,
Па на груди празну сенку стиско' —
У том пренух — ах ал' сан је био,
Који ме је кроз Џенет водио!...

Ја изпевах, што сам поч'о давно,
И изсањах, што починих јавно.
Моју песму покудиће многи,
И критици мож' бит' дићи с' строги,
Да са лажним моралом загате
Моје реке струје обилате:
Што непевам, као оно јато,
Које ј' код нас привилегисато;
И које се узајмице хвали,

Да су њима богови продали:
И Хеликон и Пијерске чесме,
И под закуп све издали песме. —
Ја непевам, да угађам коме,
До ли себи и срдашцу своме.
Мој је живот и сва моја дела
Приповедка чудна и весела;
Па кад певам: ја себе опевам,
И сањајућ' своја дела сневам.
Тко од другог оно узајмљује,
Сам у чему увек обилује?
О том пишем, што добро разумем,
И о чему сам пресудит' умем:
Што ја видох, осећах, изкусих,
И најбоље што од свег' окусих:
С тим се титрам, то другом казујем,
И из тога моје песме снујем.
Не к'о неки, што јунаке пева
И по бојном' летећ' пољу сева,
А никада ни видео није
Како бој се почиње и бије;
Нит' гледао свесмождива топа,
Какве раке по земљици копа;
А где л' да је кад уз оног' био,
Кој' са зрна вечно је уснио.
Не к'о они, што сликом уздишу,
Кад љубавне песмице нам пишу;

А за љубав љубави никада:
Мраз, ни жегу, ни кишу,
Нит' ноћ тамну, нит' ко'м месец влада,
Нит' страх чезне, ни благодет наде
Несазнаше; не десет корака
Није нога тих врлих јунака
Учинила за предмете ваја
И вечнога свога уздисаја.
На те песме ја рамени слежем
И смеј кадкад једва заузмежем.
Љубав нек ме у љубави море
Све г' утопи и у том разгоре,
Да к'о паша Гундулићев двојим:
Да л' у боју, да л' у соби стојим?
А не рамљућ' и просијачећи,
Да се надам милост драге стећи.
Неизгледам ја на оне хвале,
К'о што с' досад код Србаља пале
На песнике наше „омиљене“,
„Увенчане“ и „обштељубљене“;
Јер ја самац својим путем ходим,
Нит' се кадгод за киме поводим,
К'о што слабост или подлост чине,
Да подкупе наклоност множине.
Ја сам стварам, у чему се згарам,
И рај и ад сам себи отварам.
Једном речи: злога и доброга

Огањ букти из срдашца мога,
Тај кроз жиле млакоње непрође,
Ма сто пута да он на свет дође.
А поворка србских љубимаца (?)
Што на мене своје стреле баца,
Нек' и одсад завева и лаје,
Мој јој Џенет мест' месеца сјаје.

Пре Пророка и други сањаше,
Те к сањању њему повод даше.
Џенет био у његовој глави,
С таште жеље, тек да се прослави.
Зао, добар, њим' су с' користили,
Док су верни вернији му били.
Човек навек чудесности тражи,
Да с' тим' своје недостатке блажи;
А могуће тко б' постиг'о игда,
Немогуће да непроба нигда?
Па било је и тако ће бити,
Око једног' милион ће с' вити.

Ил' тко греши, ил' који негреши,
Ил' се моли, или Богу клања,
Благо оном' кога Џенет теши
И на муци крепост му поклања. —

На што тама да с' с очију скида,
Ком' је мило ходити без вида!?
И кад тако би од веков' века,
Да све страда човек због човека.
Зло је глупост; али глупцу годи,
Да с њим лукав трговину води. —
Помоз' Боже! Разумне и глупе,
Да к истине ближе стази ступе.

К р а ј .

Тумачење неких речи, имена и места.

Ценет, турски рај; Ценем, пакао.

Хафис и Сади, два славна песника.

- 1.) Саис, (Саида, данас Мехалџебир) град у Африци. на канопској обали Нила, у тако званој Делти, Овај је град у стара времена прекрасан минервин храм имао, у коме се празник кандила реченој богињи на почасти празновао. Празник се овај зато тако звао, јер је ноћу при горећим кандилима прослављан. Највећа знаменитост у саиском храму, била је једна капела, која је осам лаката (аршина) висине, двадесет и један дужине и четрнајст ширине имала, и из једног камена изтесана била. Две хиљаде лађара, имали су три године дана посла, док су ову огромну масу са острова Елефантине у Саиду пренели. Поред ове знаменитости, имала је Саида још и велељепан ред стубова, које је нуз овај огромни храм Амазис подигнути дао. Све то, био је преизврстан зидарски посао. На овоме је храму онај знаменити надпис стојао:

„Ја сам, што сам, што сам увек био“ и т. д. Сад је све у развалинама.

- 2.) Мемнон, (Ел-Качр) звао се један део најлепшега и најбогатијега града Тебе, у пределу Тебаици у Африци. У њему је био онај чувени стуб Мем-

нонов, који је по једанпут на дан глас од себе давао, и о коме су многи очевидци, као Иродот, Страбо, Диодор писали. Тебе и Мемнон тако су велики и цветајући градови још у време Омирово били, да он овај први Хекатомпиле (град са сто капија) назива. Један и други град заједно, заузимали су обе обале Нила, и имали су у обиму дванајесу француских миља.

3.) Апицијус, Римљанин, који је први књигу о уметном кувању написао Највећи гурман, који се од страха, да неће моћи живети, отровао, кад му је имање на 250,000 талира спало.

4.) Хебе, из грчког баснословља. Послужитељка богова на Олимпу, и жена Херкулова, кад је овај за полубога примљен био.

5.) Алме, жене и девојке једног блудећег племена арапскога, које се Фуаци зове. Оне су играчице, лакрдијашнице и веселе сестре од заната, у чему их њихова лепота, гибкост и умиљатост здраво подпомажу.

6.) Сјена,*) (Сијена) место једино у Тебаици, за које стари земљописи писаше — ма да баш не лежи под обратником рака — да у њему на најдужем дану телеса сенке од себе небацају.

7.) Абд-ел-Ахеб и Мекрами, два Арапина племена вехабитског. Путујући по страним земљама у другој половини 18-тог века, видоше разне вере и обичаје, па почеше о догмама Мухамеданизма сумњати, и учити: да је нужно обште трплење

*) Градове Саис, Мемнон, и Сјену описао сам по грофу Форбену у „Voyage dans le Levant“.

(толеранција); да су сви народи браћа; да при молитви никаквог пророка ни светца призивати нетреба; јер је то празноверје. Оба су били честити и праведни људи; но њихова наука, колико разумна и блага, изродила је између разних арапских племена верозаконске ратове.

8.) „Ах пресретних мојих дана“ Гундулић у Осману, певаће Ш. — „Чрез мен' првог, Плато буде.“ Платон, грчки философ, који је први на ту мисао дошао: да ће људи само онда срећно живети, ако кадгод међу њима обштежен-ство буде.

Штампарске погрешке.

Страна 2; стих 3. доле, место: би читај: бих.
— стр. 4; стр. 10. горе; оне: оно: — стр. 12. иза
6-ог стиха изостао је овај стих: Мили спешни бро-
дару су ветри. — 17; 13. својих светих: своји' свети'.
— 33; 4. г. срећа: среће. — 37; 2. г. видох: видех. —
39; 5. г. Но: На. — 41; 7. д. тек нежне: тек јој
нежне. — 43; 5. д. Ал: Ах. — 43; 6. Све: Сва. —
46; 8. д. тужеће: пузеће. — 49; 11. г. пролетет':
прелетет'. — 49; 5. д. уместног': уметног. — 50; 10.
г. Измешена: Измешана. — 52; 3. д. Загушују: За-
гашују. — 66; 5. г. остад': остаде. — 66; 8. г.
љубавци: љубавца; остали: осталих. — 72; 8. г. жи-
вот: живом. — 73; 1. г. овим: свим. — 78; 8. г.
истаје: изтаје. — 85; 6. г. посесе: посете. — 92;
7. д. страше: страши. —

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Р19 Ср I 402.1